

כף החיים

החינוך הטהור במשנתו של רבינו יעקב חיים סופר זצוק"ל בעל "כף החיים" • "זה מזיק על רוח התלמידים ויכול לגרום חורבן התורה" ק... רק חינוך קדוש ברוח ישראל סבא תורה ויר"ש בלי שום השכלה" ועל קשריו של בעל כף החיים עם גדולי ירושלים זיע"א

[מאת הרב נחום סילמן]

תורה, אז סופו לצאת מלאך חבלה. ככה זה. ולדאבונינו, רואים את זה יום יום. אלה שמרוחקים מתורה, גודלים ויוצאים מלאכי חבלה ועד שריפת בית כנסת! לא נשמע כדבר הזה אצלינו, שיקום יהודי וישלח יד בקדשים. אבל איך זה? כיון שרחוק מתורה אז יעשה הכל, ישרוף ספר תורה ותפילין וישרוף הכל. מה שלא נשמע מיום שכלל ישראל נהיה לאומה. כי אם רחוקים מתורה כבר אין קושיות.

אומר רבינו הכף החיים בספרו: "ועשית שנים כרובים זהב" - הכרובים האלה הם דמות פרצוף תינוק, כך אמרו רבותינו. מה כתוב פה. איזה רמז רמזונו רבותינו. - "בא לרמוז כי צריך האדם להשגיח על בניו תמיד, בכל מעשיו" - להשגיח תמיד מה יעשה בבית מה שיעשה בחוץ, מהיותם קטנים שיתנהגו בדרך ישרה. פה הכל נרמז: "ועשית שנים כרובים" דהיינו שני ילדים בן ובת - מצות פרו ורבו, "זהב תעשה אותם", זהב טהור, דהיינו מנוקים מכל רע כמו הזהב.

ומגלה הפסוק, איך תגיע למצב כזה שזה יהיה זהב טהור? - "מקשה תעשה אותם" - מקשה מלשון להקיש, להכות עליהם, תמיד תקיש עליהם, תמיד תבדוק, תמיד תסתכל, לא תגיד הם גודלים בסדר, מי אמר? אולי הם גודלים כמו עזים ותישים? צריך בדיקה יום יום להקיש עליהם ולבדוק. כך אז יש סיכויים שכרובים זהב יהיו. אבל אם לא, אז ח"ו כבר יש כרובים מסוג

רוח התלמידים, כי המה מביטים על המנהל בתור סמל למסור עצמם למדעים של חול וכדומה להיות ד"ר, לא לתורה ויראת שמים כמו חכמים הקדמונים ויכול לגרום חורבן התורה" ק... האם לחינוך קדוש ברוח ישראל סבא תורה ויר"ש בלי שום השכלה, נצטרך להביא מחנך מגרמניה המכונה בשם "דוקטער", אשר עצם שם זה הוא מזיק עד מאוד לילדי וילדות עיר הקודש תובב"א, ומי יודע עד כמה שיוכל להזיק"...

חנוך לנער על פי דרכו

עוד בענין חינוך הבנים, מעשה היה כשבנו של רבינו - רבי משה סופר זלה"ה חזר יום אחד מהתלמוד תורה ודמעתו על לחיו, כשהוא מספר שהמלמד היכה אותו לאחר ששאלו מה הר"ת של "ענר אשכול וממרא" ולא ידע מה להשיב. מיד כששמע על כך רבינו, הלך למלמד ודיבר עמו קשות בדברי תוכחה ומוסר שאין עליו לנהוג כך עם צעירי הצאן. ומני אז, חדל המלמד ממנהגו זה.

דוגמא אישית

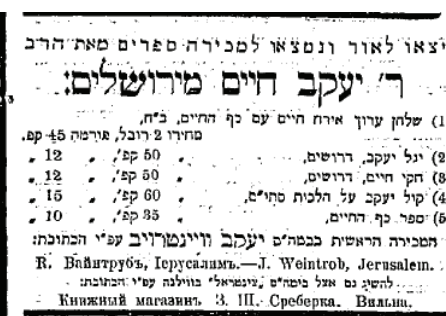
רבינו בספריו מאריך כמה פעמים בחובת האב והאם לחנך את ילדיהם בדרך התורה ונעתיק כאן את פירושו של רבינו בענין זה בספרו יגל יעקב (פרשת תרומה) ובתוספת נוסף: יש מילה אחת בחומש, חוזרת פעמיים, וכל פעם רש"י משנה פירושו. "כרובים". על הארון במקדש עשו כרובים, מפרש רש"י "כרובים" - פני תינוק, היו מלאכים עם צורה פנים של תינוק. בפרשת בראשית בשעה שהקב"ה גירש את אדם הראשון, כתוב ששם "את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת" שלא יחזור לגן עדן, מפרש רש"י "כרובים" - מלאכי חבלה, ומקשים המפרשים, או פני תינוק או מלאכי חבלה? אומרים התירוץ פשוט. תלוי למה מחובר התינוק הזה. אם הוא מחובר לארון ששם מונחת התורה, אז אשריו, פני תינוק יש לו. אבל, בלי

בימים האחרונים הפציע אור חדש בעולם התורה "הגדה של פסח משלחנו של הגאון רבי יעקב חיים סופר זצוק"ל בעל כף החיים", הספר החשוב כולל עשרה חלקים ומקיף את כל חלקי השלחן ערוך. הגדה זו מלאה בפסקים, חידושים, עובדות ופרקי חיים מהאי גאון וצדיק זצוק"ל שהיה בירושלים ומצודתו פרוסה על כל העולם היהודי. שלשים קודם החג כבר שואלין ודורשין בענינו של חג, על כן בחרנו להביא לפני הקוראים לקראת חודש ניסן וחג הפסח לקט נבחר מתוך העובדות וההנהגות המפוזרות בין דפי ההגדה, בשני הנושאים שלפנינו: החינוך הטהור במשנתו של בעל כף החיים, וקשריו של בעל כף החיים עם גדולי דורו.

על משמר החינוך הטהור

כה הקפיד רבינו בעל כף החיים על חינוך הילדים בתלמודי התורה שישארו בצביונם המקורי והטהור ואל יכנסו בהם רוחות זרות הנוגדות את דרך התורה המסורה. ומעשה היה בשנת תרפ"ו כאשר שלחו מנהלי 'אגודת ישראל' איש חרדי הנושא את התואר "דוקטור" בכדי לנהל את תלמוד תורה "בני ציון" בשכונת הבוכרים בירושלים, הצטרף בעל כף החיים אל גדולי הרבנים ששלחו מכתב מחאה חריף אל מנהלי אגודת ישראל בארץ ישראל ובקשו למנוע מינוי זה, ובפרט אדם הנושא תואר "דוקטור", שזה עלול לפגום בנפשות התלמידים ולהשריש בהם ארס השכלה ופריקת עול, ולהחליף צביון בתי החינוך מתלמוד תורה לבית ספר. כך עמד רבינו בפרץ על משמר החינוך הטהור.

בין הדברים כתבו: "הנה הנסיון הראה לדעת כאשר יהיה ד"ר מנהל על הת"ת, סכנה גדולה נשקפה לרוח הת"ת, כי לבד השינויים הפנימיים אשר המה מכניסים לפי רוח החדש, ובכל מקום שיש ד"ר בעצמו הראה הנסיון כי זה מזיק על

הגדה של פסח - כף החיים

כולה מהחל ועד כלה הינה מתורתו של בעל כף החיים, הן החידושים, המנהגים, ההלכות, הנוסחאות, התפילות והיה רצון שלפני כל מצוה ומצוה - הכל מתורתו וספריו.

המקורות לחידושים בהגדה זו מלוקטים מספריו, ספרי תלמידיו, חכמי דורו, צאצאיו ועוד. נוספו להם חידושים הרואים אור לרשונה מכתביו ומפי השמועה.

כן בהגדה זו ישנו צילום של הגדה של פסח מכתבת יד קדשו של בעל כף החיים כ-10 עמודי שרשם לעצמו את הכונות והתפילות על סדר ההגדה.

על הגדה זו מלבד סדר ההגדה, נוספו דברים רבים והם: הנהגות בעל כף החיים לחג הפסח, סדר ברכת האילנות עפ"י הכף החיים, סדר ספירת העומר, דרשה לשבת הגדול, תשובות בעניני פסח, חידושי מסכת פסחים ועוד חידושים רבים.

בשלהי ההגדה ישנם פרקי חיים מתולדותיו שהם תוספת לעובדות ומעשי רב המשובצים בתוך ההגדה כל דבר במקומו, כ-40 עמודי גדושים בחומר היסטורי מרתק ומעניין מהם הנהגות ועובדות רבות הרואות אור לראשונה. ההגדה לוקטה וחבורה על ידי הרב נחום סילמן שליט"א אשר כבר אתמחי בספריו הנודעים על גדולי ירושלים וארץ ישראל. סה"כ הגדה זו מכילה כ-640 עמודי!

להשיג בחנויות הספרים או בטל: 052-7682413

בשורה טובה ומשמחת עם הופעת היצירה החדשה בשדה הספר התורני "הגדה של פסח משלחנו של מרן הגאון רבי יעקב חיים סופר זצוק"ל בעל כף החיים" בהוצאת מכון "מורשה".

הגדה זו מלאה וגדושה באוצר בלום של פירושים וחידושים, מנהגים ופסקים, משלים וסיפורים, אמרות טהורות והנהגות טובות מתורתו של בעל כף החיים.

ה ח י ד ו ש
המיוחד בהגדה
זו ש כ מ ע ט

אחר.

עם הגאון מטעפליק זצוק"ל

פעם אירע מעשה בהגאון רבי יוסף חיים שהרבאני זצוק"ל שהיתה לו שאלה על כשרותו של עוף שקנתה אשתו הרבנית לכבוד שבת, הוא הלך ושאל את פי רבינו והוא אסר את העוף. השואל שהיה גברא רבא וידיו רב לו במלחמתה של תורה, ידע שיש צדדים להקל וגם חשש שישאר ללא בשר לסעודת שבת והחליט לפנות לעמוד ההוראה הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצוק"ל - הרב מטעפליק שהיה ידוע בכחא דהיתרא שלו, ולא אמר לו ששאל את הרב בעל כף החיים ואת אשר פסק.

הרב מטעפליק הכשיר מיד וכאשר ראה כי השואל עומד ותמה כמהסס על ההיתר שניתן בפשטות כה רבה, נכנס למטבח גטל סכין, חתך חלק מהכנף והשליך לתוך סיר החמין שעמד על האש. הגאון השואל חזר לביתו שמח וטוב לב שיוכל להתענג בשבת כדבעי בעוף כשר למהדרין שגם הרב מטעפליק אוכל ממנו ורעיתו הכינה מהעוף מרק לסעודת ליל שבת והיתר שמה בתוך החמין.

בליל שבת כשחזר מבית הכנסת לביתו לקדש ולאכול ראה מרחוק תמורות עשן יוצאים ממטבח, משכנס חשכו עיניו בראותו כי הפתיליה התלקחה והסיר עם המרק היה למאכלת אש והוא נאלץ לסעוד סעודת ליל שבת במאכלי חלב.

למחרת בשבת השכימה רעיתו והלכה

והרבנית היתה כותשת עם פטיש. הוא התפעל מאד והתקשה להאמין שכך חי מחבר הספרים הנודעים כף החיים בצורה כל כך פשוטה.

מני אז, היו קשורים ביניהם השניים בעבודות אהבה ויראת הכבוד איש לרעהו.

וראה עוד בספר 'הדור והתקופה' (חלק הזכרונות, עמוד ע') שכתב "אדמו"ר מהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל החשיב מאד את הרב בעל כף החיים זצ"ל. וזכרוננו שהלך לבקרו כשהיה בבית החולים".

עם גאון ההוראה רבי דוד בהר"ן זצוק"ל

הגה"צ רבי חיים טודרוס הרש"ל זצ"ל מנקיי הדעת שבירושלים, רכש מרבינו את אחד הספרים כשהגיע למכור את ספריו בשכונת "שערי חסד" וראה שם הנהגות נפלאות על דרך הקבלה לפי סדר השלחן ערוך ומאד התפעל מכך.

מדי פעם, היה מרצה בפני גאון ההוראה הגאון רבי דוד בהר"ן זצוק"ל בעל "ארח דוד" שלמד עמו בחברותא מהדברים שראה בספרו של רבינו המיוסדים על פי הקבלה. רבי דוד שהיה מקובל גדול אף הצניע את ידיעותיו בחכמת הקבלה, היה עושה עצמו כמתפעל וכאילו שומע לראשונה על מנהגים אלו. לימים, נודע לרבי חיים טודרוס כי רבי דוד גדול מאד בחכמת הקבלה אך מסתיר זאת.

בשבתו עם זקני ארץ

מיד עם בואו של בעל כף החיים לירושלים כשהוא אברך בשנות השלושים לחייו כבר תהו על קנקנו גאוני הזמן שחיו אז בירושלים וארץ הקדש, על אף ענותנותו ובריחתו מן הכבוד, ידעו והכירו גדולי התורה בגדלותו של השרוי בתוכם. די אם נציין מה שכתב אודותו מרא דארעא דישאל מרן הגאון רבי יוסף חיים זונגפלד זצוק"ל בהסכמתו לספר כף החיים "...והוא מהעוסקים בתורה ועבודה לשמה ומכין עם המתפללים על פי הכוונות בקהל חסידים אשר ברחובות... ואם שידעתי בעצמי שאיני כדאי שישלח אלי, כי לא צריך לדידי ולדכוותי...". להלן נציין כמה עובדות נוספות מהם משתקפת דמותו בעיניהם של גדולי אותו הדור.

האיש הראשון שרצה לפגוש מרן מהרי"ץ דושינסקיא זצוק"ל באר"י

כשארי עלה מבבל - מרן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקיא זצוק"ל גאב"ד ירושלים עלה להתגורר בעיר הקודש מהעיר חוסט שבהונגריה, הדבר הראשון שאמר היה שמבקש לראות את רבינו ששמעו הגיע למרחוק באותם ימים וספריו הגיעו אף לארץ מגוריו.

המהרי"ץ הגיע לביתו וראה אותו יושב על מיטה של עץ ועליה כמה כריות דקות

ראשי פרקים מתולדותיו

לכל מורה ודאין. ובתבונות כפיו ינחם. טוב מלא כף נחת. חיבוריו נתקבלו בהערצה בכל תפוצות ישראל. והנחילו לו שם עולם. ובכל זאת נשאר בהתבודדותו נחבא אל הכלים. שייף עייל שייף נפיק ועסיק באוריינתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. והמשיך בדרכו הקדושה ובמרצו הכביר לדלות מים חיים ונוזלים מן לבנון. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים.

גם בעסקו בחבוריו המלאים זיו ומפיקים נוגה להלכה ולמעשה, לא הרפה ידו מתורת הסוד. והצטרף אל חבר הרבנים המקובלים שהיו אז בשכונת הבוכרים "רחובות הנהר", בראשותו של גאון הקבלה בדור ההוא הגאון הצדיק המפורסם כמוהר"ר שאול דוויך הכהן זצ"ל.

ככל אשר השתרש בלימוד סודות תורתנו הקדושה הוסיף חסידות יתירה, ושקידה עצומה בנסתר ובנגלה, ומעשים טובים ומדות יקרות. ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא את ענותנותו.

מנהגו היה לקום עוד לפני חצות לילה כדי שיהיה ער בנקודת חצות בדיוק כשהוא שקוד על לימודו, ואחר חצות היה קורא תיקון חצות בבכיה וביללה ומקונן על חורבן בית המקדש ועל גלות ישראל. ושוב היה משכים לפני עלות השחר ועוסק בתורת הקבלה. ואחר כך היה מתעטף בטלית ומניח תפילין והולך לבית הכנסת כשהוא מעוטף ומוכתר בטלית ותפילין, והיה מתפלל על פי כוונות האר"י ז"ל, ומראהו כמלאך ה' צבאות בעמדו לפני התיבה ברטט ובקדושה. עין ראיה ותאשרהו. וכשהיה מברך ברכות הנהנין היה זהיר מאד לברך בכוונה עצומה ובהתלהבות יתירה מתוך דחילו ורחימו, עד שכל מי שזכה להיות במחיצתו באותה שעה היה מתפעל ומתרגש מברכותיו הנאמרים בשפה ברורה ובנעימה קדושה ובכוונה עצומה.

מימיו לא שח שיחה בטלה, וביחוד בבית הכנסת. ובחר במידת השתיקה, כאמרם ז"ל יפה שתיקה לחכמים. וכשסעד על שולחנו לא דיבר ח"ו דברים בטלים, אך טוב וחסד יסבבוהו, ושלחנו היה מזבח כפרה ישיבו באימה ובריאה ועוסק במשניות ובדברי תורה.

כל ימיו היה נזהר לסיים י"ח פרקי משנה בכל יום, חק ולא יעבור. ובשבת קודש היה קובע שיעור בתלמוד עם התלמידים הבאים אל ביתו לרוות צמאונם מזיו תורתו וקדושתו. ומה מאד הצטיין במדת "מודה על האמת". (אחת ממדותיו הנעלות ותכונותיו הנשגבות). ואחר הצהרים היה דורש בבית הכנסת לקהל שומעיו מדי שבת בשבתו בהלכה ואגדה דבר בעתו, כי ה' הטובה עליו. הן אלה קצות דרכיו של הרב הגאון המחבר, אשר שמענו ונודעם. [גלב"ע ביום שבת קדש בשעת רעוא דרעיון ט' סיון תרצ"ט].

הגאון רבי יעקב חיים סופר זצ"ל נולד בערך בשנת ה'תרכ"ה בעיר ואם בישראל בגדאד אשר במדינת בבל, העיר הנודעת לתהלה עוד מתקופת התלמוד, ונתפרסמה לעיר גדולה של חכמים ושל סופרים.

התחנך ולמד בישיבות אשר בגדאד, ודמותו הרוחנית עוצבה בתוככי גולת בבל המעטירה אשר פרחה ושגשגה בימים ההם. באופיו השקט והמתון והנזק, ובחביבותו וענותו, ובמדותיו התרומיות ממדות רבותיו, וביראתו הקודמת לחכמתו, זכה להתעלות בלימוד תורתנו הקדושה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. וברוב התמדתו הנפלאה החל ללמוד בצינעא גם בתורת הח"ן ובחכמת הקבלה.

אהבתו וחביבתו לארצנו הקדושה היתה עד להפליא, וכבר בראש חודש סיון תרס"ד ארי עלה מבבל. ולמרות קשיי התחבורה שהיו בימים ההם, (כידוע שהעליה לארץ ישראל בזמן ההוא היתה כרוכה בקשיים גדולים, וארכה תקופה ארוכה בדרך לא סלולה ומלאה חתחתים), ולמרות דוחק הפרנסה למתיישבים החדשים בארץ, היתה החלטתו איתנה לעלות ארצה ויהי מה.

לאחר טלטולים ונדודים ותלאות רבות הגיע ארצה בעירום ובחוסר כל. אולם חכמת אלקים אשר בקרבו ומדותיו התרומיות נתנוהו לחן ולחסד בעיני כל רואיו, ורוח נדיבה שפך על שומעיו. ויהי בכל דרכיו משכיל וה' עמו.

מיד בהגיעו ירושלימה אשר אוה לשכון כבוד בתוכה, הצטרף אל חבר הרבנים המקובלים בבית המדרש של החסידים ק"ק "בית אל" אשר בעיר העתיקה, והם ששו לקראתו, ותהלתו בקהל חסידים. ועל ידי שקידתו העצומה, והצטיינותו במיעוט שיחה ובמיעוט שינה, רכש לו ידיעות נשגבות בתורת הח"ן. והחל להתפלל בקדושה ובטהרה על פי כוונות רבינו האר"י ז"ל, וכאשר הורה רבינו הרש"ש זיע"א בסידורו. ועלה מעלה מעלה במעלות בקדש ונתפרסם לארי במסותרים ושר בית הזהר. ושמו נערץ בקדושה ותהלה.

בהוסד הישיבה הקדושה "שושנים לדוד" לעדת הבבלים בירושלים החדשה בשנת ה'תרס"ט, עבר לשכון כבוד בקרבתה, ואוה למושב לו בעליה קטנה הסמוכה לבית המדרש, וקנה לו שם ספרים חשובים בנסתר ובנגלה, מאשר קימץ מעיסתו ובפרוטותיו האחרונות. ובעליית קיר קטנה זו בילה את רוב ימיו ושנותיו כשהוא מכונס בתוך הספרים הקדושים אשר סביבו.

ויעקב איש תם יושב אהלים, אהלה של תורה. ואת הגות לבו העלה על הניר ועל הדפתרא. לדעת מה יעשה ישראל. ומהם חפר אוכל בספרו הנכבד והמפורסם "כף החיים". וימלא כפו הלכות המאוששות, הנצרכות

הרב השד"ה יחד עם רבינו בעל כף החיים והגאון רבי שלום יוסף אלשיך זצוק"ל רב"ד לעדת התימנים.

עם הגאון רבי יעקב מוצפי זצוק"ל

הגאון רבי יעקב מוצפי זצוק"ל רב"ד העדה החרדית הספרדית בירושלים עי"ה, העריכו מאוד והכירו עוד בגדאד שבבבל, הקשר ביניהם נמשך עוד בארץ הקודש והיה נוהג הגאון זצוק"ל לספר מפעם לפעם עובדות ונהגות מבעל כף החיים זצוק"ל.

מספרים, שכשסיים רבינו לכתוב על אורח חיים, פנה אליו הגר"י מוצפי ובקש ממנו שיתחיל לכתוב את חיבורו על יורה דעה מהיכן שהפסיק ה"זבחי צדק" בחיבורו על יורה דעה, כך שספרו זה יהיה מעין השלמה לספר זבחי צדק, אולם רבינו בחר להתחיל כסדר מתחילת שלחן ערוך יורה דעה.

אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך.

ובלשון חסידים תתקדש

כן החשיבו מאד האדמו"ר הקדוש רבי אהרן ראטה בעל שומר אמונים זצוק"ל, ובימי חול המועד של חג הסוכות ופסח היה לוקח עמו את בנו יחידו כ"ק האדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל לראות את פני רבינו ולהתברך ממנו.

בשנת תרצ"ג הגיע לביקור בארץ הקדש כ"ק האדמו"ר הגה"ק בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש זצוק"ל. הגאון המקובל רבי שאול דוויק הכהן זלה"ה בעל השד"ה פירסם מכתב שבו כתב: "חוב קדוש מוטל ע"כ חכמי ירושלים וביחוד חברינו לומדי חכמת האמת כ' לקבל פני השכינה קה"ק רבינו שליט"א". (הנוסח בשלמותו הובא בספר "מסעות ירושלים" עמוד ג"ה).

ואכן כשהגיע לירושלים, יצאו לקבל פניו,

לתנור השכונתי כדי לקחת את קדירת החמין שהטמינה, והנה נתברר כי הפועל הערבי שכח להכניס את הסיר לתוך התנור והוא נשאר מתחת לספסל ולא התבשל כלל...

כאשר חזרה מן התנור בידים ריקות, החל אותו חכם מהרהר בלבו כנראה שבכל זאת צדק הרב בעל כף החיים והקב"ה שמר רגליו ומנעו מלהכשל באכילת עוף שיש ספק בכשרותו כל אותו יום היה מהרהר והיה לבו נוקפו על שהכשיל את הרב מטעפליק.

למחרת היום הלך להרב מטעפליק וסיפר לו את כל הקורות אותו בקשר לעוף. הרב מטעפליק חיך ואמר לו: שמעני, העוף היה כשר למהדרין מן המהדרין ללא כל שאלה, אני אכלתי ממנו והחמין שלי לא נשרף. אלא שהחסרון היה בכך, אתה שאלת ממני לאחר ששאלת כבר חכם ואסר, לכן נענשת כדי שתזכור לא לעשות דבר כזה, ואתה השמר לך פן תשכח את הדברים